

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલત અમદાવાદમાં

આર/ક્રીમીનલ અપીલ નં.૫૧૫ ઓફ ૨૦૦૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી એસ.વી. પીન્ટો

સહી/-

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા
૨	પત્રકારને રીફર કરવામાં આવશે કે નહીં?	હા
૩	શું માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની ખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

રામેશચંદ્ર મણિલાલ પટેલ

=====

ઉપસ્થીતી:

અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ તરફે એમ. જીર્ગા ઝવેરી, એપીપી

સામાવાળા (ઓ)/પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ તરફે શ્રી એમ. બી. પરીખ (૫૭૬)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તી સુશ્રી એસ.વી. પીન્ટો

તારીખ:૨૩/૦૭/૨૦૨૪

મૌખિક ચુકાદો

૧. અપીલકર્તા રાજ્ય દ્વારા ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮(૧)(૩) હેઠળ વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ, ૨ જી ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ, અમરેલી (જે હવે પછી "સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા તારીખ ૧૩.૦૧.૨૦૦૭ ના રોજ સ્પેશિયલ કેસ નં. ૧૯/૧૯૯૩ માં પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ મુક્તિના ચુકાદા અને હુકમ સામે હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે, જેના દ્વારા, સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે શંકાનો લાભ આપીને સામાવાળાને ધ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ (જે હવે પછી ટૂંકમાં "સદર પીસી

એક્ટ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૧૩(૨) સાથે વંચાણે લેતા કલમો ૭, ૧૩(૧)(ડી) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે નિર્દોષ મુક્ત કરેલ છે. અનુકૂળતા, સ્પષ્ટતા અને સંક્ષિપ્તતા ખાતર સામાવાળા જે હવે પછી આરોપી તરીકે ઉલ્લેખિત છે જેમ તે મૂળ કેસમાં હતા.

૨. કેસના રેકૉર્ડ પરથી ફલિત થતા ટૂંકા તથ્યો નીચે મુજબ છે:

૨.૧ કે આરોપી રાજુલા નગર પંચાયતમાં સેનેટરી અને ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે કામ કરતા હતા અને જાહેર સેવક હતા. કે ફરિયાદી – મગનભાઈ મંગાભાઈ ચૌહાણ રોજુંદા મજૂર હતા અને રાજુલા નગર પંચાયતમાં સ્વીપર તરીકે કામ કરતા હતા અને રાજુલા નગર પંચાયતમાં દસ વર્ષ સુધી કામ કર્યું હતું. કે તેમને રાજકોટ બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને તેમણે રાજીનામું આપ્યું હતું અને રાજકોટ ગયા હતા પરંતુ રાજકોટમાં તેમને કોઈ કામ ન મળતાં, તેઓ રાજુલા પાછા ફર્યા હતા અને છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી રાજુલા નગર પંચાયતમાં કામ કરી રહ્યા હતા. કે સ્વીપર્સની હાજરી સવારે ૦૬:૦૦ કલાકે અને બપોરે ૦૨:૦૦ કલાકે આરોપી દ્વારા પૂરવામાં આવતી હતી જેઓ સેનેટરી ઇન્સ્પેક્ટર હતા અને તેમની દસ દિવસની હાજરી પૂરવામાં આવી ન હતી અને આરોપીએ તેમને પાછા કામે લેવા માટે રૂ. ૫૦/- ની રકમની માંગણી કરી હતી. કે તારીખ ૦૨.૦૬.૧૯૯૨ ના રોજ તેમને કામ પરથી છૂટા કરવામાં આવ્યા હતા અને આરોપી દ્વારા તેમની પાસે રૂ. ૫૦/- ની રકમની માંગણી કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ તારીખ ૦૨.૦૭.૧૯૯૨ ના રોજ, જ્યારે તેઓ હાજરી માટે આરોપીને મળ્યા, ત્યારે

આરોપીએ રૂ. ૫૦/- ની રકમની માંગણી કરી અને તેમને કહ્યું કે જો તેઓ ગેરકાયદેસર લાંચ તરીકે રૂ. ૫૦/- ની રકમ આપશે તો જ તેમની હાજરી પૂરવામાં આવશે. કે ફરિયાદી ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ આપવા માંગતા ન હતા અને તેથી, એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, અમરેલી ગયા અને સદર પીસી એક્ટની કલમો ૭, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળ ફરિયાદ દાખલ કરી જે તારીખ ૦૨.૦૭.૧૯૯૨ ના રોજ ગુ.ર.નં. ૬/૧૯૯૨ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.

૨.૨ ટ્રેપ લેઇંગ ઓફિસરે પંચ સાક્ષીઓને બોલાવ્યા અને પંચ સાક્ષીઓનો ફરિયાદી સાથે પરિચય કરાવવામાં આવ્યો અને ફરિયાદીએ ટ્રેપ લેઇંગ ઓફિસરને પ્રત્યેક રૂ. ૨૦/- ના મૂલ્યની બે ચલણી નોટો અને રૂ. ૧૦/- ના મૂલ્યની એક ચલણી નોટ આપી. કે ફરિયાદી અને પંચ સાક્ષીઓની હાજરીમાં એન્થ્રાસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પનું નિદર્શન કરવામાં આવ્યું હતું, અને પંચ સાક્ષીઓ અને ફરિયાદીને એન્થ્રાસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવવામાં આવી હતી. કે ફરિયાદી દ્વારા આપવામાં આવેલી ચલણી નોટો પર એન્થ્રાસીન પાવડર લગાવવામાં આવ્યો હતો અને ફરિયાદીના ડાબી બાજુના શર્ટના ખિસ્સામાં મૂકવામાં આવી હતી અને પંચનામું ભાગ-૧ કરવામાં આવેલ અને છટકું ગોઠવવામાં આવ્યું હતું. કે ફરિયાદી અને પંચ સાક્ષીઓને જરૂરી સૂચનાઓ આપવામાં આવી હતી, અને ફરિયાદી, પંચ સાક્ષીઓ અને રેડિંગ પાર્ટીના સભ્યો સરકારી જીપમાં બેસીને અમરેલીથી સાવરકુંડલા વાયા રાજુલા જવા રવાના થયા હતા. કે તેઓએ રાજુલા ખાતે સ્ટેટ બેંક ઓફ સૌરાષ્ટ્ર પાસે જીપ ઉભી રાખી અને ફરિયાદી અને શેડો સાક્ષી ચાલતા

નગર પંચાયતની કચેરીએ ગયા અને રેડિંગ પાર્ટીના અન્ય સભ્યો અને પંચ નં. ૨ તેમની પાછળ ગયા. કે ફરિયાદી અને પંચ સાક્ષી આરોપીને મળ્યા અને પંચ સાક્ષીની હાજરીમાં, આરોપીએ રૂ. ૫૦/- ની ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માંગણી કરી અને ફરિયાદીએ પોતાના શર્ટના ખિસ્સામાંથી પાવડરવાળી ચલણી નોટો કાઢી અને તે આરોપીને આપી જે તેમણે સ્વીકારી લીધી અને ફરિયાદીએ પૂર્વ-નિર્ધારિત ઇશારો આપ્યો અને રેડિંગ પાર્ટીના સભ્યો આવ્યા અને આરોપીને રંગેહાથ પકડી લીધા. કે પંચનામું કરવામાં આવેલ અને તપાસ અધિકારીએ સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા અને સેવા રેકૉર્ડ અને ફરિયાદપક્ષ માટે મંજૂરીના હુકમ સહિતના જરૂરી દસ્તાવેજો એકત્ર કરવામાં આવ્યા અને તપાસ અધિકારીએ સેશન્સ કોર્ટ, અમરેલી સમક્ષ ચાર્જશીટ દાખલ કરી જે સ્પેશિયલ કરપ્શન કેસ નં. ૧૯/૧૯૯૩ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૨.૩ આરોપીને યોગ્ય રીતે સમન્સની બજાવણી કરવામાં આવી હતી અને આરોપી સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત સમક્ષ હાજર થયા હતા, અને ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૨૦૭ હેઠળની કાર્યવાહી અનુસર્યા પછી, આંક ૨૧ પર આરોપી સામે તહોમતનામું ઘડવામાં આવ્યું હતું અને આરોપીનું નિવેદન આંક ૨૨ પર નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં, આરોપીએ તહોમતનામાની તમામ વિગતોનો ઇનકાર કર્યો હતો અને ફરિયાદપક્ષના સમગ્ર પુરાવા રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવ્યા હતા.

૨.૪ આરોપી સામેનો ચાર્જ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષે નીચે મુજબના મૌખિક પુરાવા રજૂ કર્યા.

ક્ર. નં.	પીડ બ્લ્યુ	વિગતો	આંક.
૧.	૧	મગનભાઈ મંગભાઈ ચૌહાણ	૩૬
૨.	૨	હરેન્દ્રસિંહ અમરસિંહ બાસન	૩૮
૩.	૩	જયવંતરાવ મારુતિરાવ ધોને	૪૩
૪.	૪	રાનીગભાઈ દાદુભાઈ	૪૭

૨.૫ આરોપી સામેનો ચાર્જ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષે નીચે મુજબના દસ્તાવેજો પુરાવા પણ રજૂ કર્યા.

ક્ર. નં.	વિગતો	આંક.
૧	ફરિયાદ	૩૭
૨	પંચનામા	૩૯
૩	જમી મેમો	૪૪
૪	કાર્યવાહી માટે મંજૂરીનો આદેશ	૪૮

૨.૬ વિજ્ઞાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે આંક ૫૦ પર કલોઝિંગ પુરસીસ રજૂ કરી અને ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું વધુ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં, આરોપીએ જણાવ્યું હતું કે

પ્રમુખ પાસે કોઈપણ વ્યક્તિની રોજીંદા મજૂર તરીકે નિમણૂક કરવાની સત્તા છે અને કોઈપણ વ્યક્તિની રોજીંદા મજૂર તરીકે કામ માટે નિમણૂક કરવાની સત્તા આરોપી પાસે ન હતી. કે ફરિયાદીએ કાયમી કર્મચારી તરીકે પોતાનું રાજીનામું આપ્યું હતું અને તેમણે નોકરી ગુમાવી હોવાથી, તેઓ ખુશ ન હતા અને તેમની સામે ખોટી ફરિયાદ દાખલ કરી છે. કે ફરિયાદી દ્વારા આરોપીને રૂ. ૫૦/- ની રકમ તેમની પત્નીને આપવા માટે આપવામાં આવી હતી જે રાજુલા નગર પંચાયતમાં કામ કરતી હતી.

૨.૭ વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર અને આરોપીના વિદ્વાન વકીલની દલીલો સાંભળ્યા પછી સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા શંકાનો લાભ આપવા અને આરોપીને તેમની સામે મુકવામાં આવેલા તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ મુક્ત કરવાની મહેરબાની કરેલ છે.

૩. સદર નિર્દોષ મુક્તિના ચુકાદા અને હુકમથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને, અપીલકર્તા – રાજ્યે મુખ્યત્વે એવો દાવો કરતા હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે કે સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને નિર્દોષ મુક્તિનો હુકમ કાયદા અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓથી વિપરીત છે અને સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી છે કે ફરિયાદપક્ષ તેનો કેસ વ્યાજબી શંકાઓથી પર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયેલ છે અને વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને નિર્દોષ મુક્તિનો હુકમ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખામીયુક્ત, ભૂલભરેલો અને કાયદાની જોગવાઈઓથી વિપરીત છે અને જોકે આંક ૩૬ પર તપાસવામાં આવેલા ફરિયાદીને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે પરંતુ તેમણે

સરતપાસ દરમિયાન તેમના નિવેદનમાં ફરિયાદના ભાગને ટેકો આપ્યો છે. કે સાક્ષીએ ફરિયાદની તમામ વિગતો વર્ણવી છે અને સામાવાળા પાસેથી કબજે કરવામાં આવેલી મુદ્દામાલ ચલણી નોટો પણ ઓળખી કાઢી છે. કે સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે પંચ સાક્ષીની જુબાની પર વિશ્વાસ રાખ્યો નથી જેમણે ફરિયાદપક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો છે અને પંચ સાક્ષીના પુરાવા પરથી માંગણી અને સ્વીકૃતિ સાબિત થાય છે પરંતુ સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત ભૂલભરેલી રીતે એવા નિષ્કર્ષ પર આવી છે કે માંગણી અને સ્વીકૃતિ સાબિત થઈ નથી. કે માત્ર ફરિયાદીને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોવાથી, સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર કેસ કાઢી નાખી શકાય નહીં અને સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે આંક ૪૩ પર તપાસવામાં આવેલા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩ – લેમ્પ ઓપરેટરના નિવેદનને યોગ્ય રીતે ધ્યાને લીધું નથી. કે સાક્ષી એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, અમરેલી ખાતે તેમની ફરજ બજાવી રહ્યા હતા અને ટ્રેપ લેઇંગ ઓફિસર દ્વારા તેમની હાજરીમાં હાથ ધરવામાં આવેલી સમગ્ર પ્રક્રિયાથી તેઓ વાકેફ હતા અને તેમણે છટકું ગોઠવતા પહેલાં અને છટકું સફળ થયા પછી એન્થ્રાસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પનું નિદર્શન કર્યું હતું. સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે ધ્યાને લીધું નથી કે તમામ કાગળોની ચકાસણી કર્યા પછી ફરિયાદપક્ષ માટે મંજૂરીનો હુકમ આપવામાં આવ્યો હતો અને સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે ધ્યાને લીધું નથી કે ફરિયાદીને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં, અન્ય ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓએ ફરિયાદપક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો છે અને ફરિયાદપક્ષે માંગણી, સ્વીકૃતિ અને રિકવરીના તમામ તત્વો

સાબિત કર્યા છે. કે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને નિર્દોષ મુક્તિનો હુકમ કાયદા અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓથી વિપરીત છે અને તે રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવાને પાત્ર છે.

જ. અપીલકર્તા રાજ્ય માટે વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી જુર્ગા ઝવેરી અને સામાવાળા માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી એમ.બી. પરીખને સાંભળ્યા.

પ. વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી જુર્ગા ઝવેરી આ અદાલતને ફરિયાદપક્ષના સમગ્ર પુરાવાઓમાંથી લઈ ગયા છે અને રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદી હોસ્ટાઈલ થયા હોવા છતાં પરંતુ ફરિયાદીએ ફરિયાદમાં ઉલ્લેખિત કર્યા મુજબનું નિવેદન વર્ણવ્યું છે અને માંગણી, સ્વીકૃતિ અને રિકવરીના તત્વો ફરિયાદપક્ષ દ્વારા વ્યાજબી શંકાની પેલે પાર સાબિત કરવામાં આવ્યા છે. કે એ વાત સાચી છે કે તપાસ અધિકારીની તપાસ કરવામાં આવી નથી કારણ કે તેઓ મૃત્યુ પામ્યા છે પરંતુ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩ - લેમ્પ ઓપરેટરનો પુરાવો ફરિયાદપક્ષના કેસને વ્યાજબી શંકાની પેલે પાર સાબિત કરે છે. કે પંચ સાક્ષીએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે અને વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ ફરિયાદપક્ષના તમામ પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી પસાર કરવામાં આવ્યો નથી અને તે રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા જરૂરી છે અને સામાવાળાને સદર ગુનાઓ માટે દોષિત ઠરાવવા જોઈએ.

ડ. સામાવાળા માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી એમ.બી. પરીખે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદી હોસ્ટાઈલ થયા છે અને ફરિયાદીની જુબાનીમાં એવો કોઈ પુરાવો નથી કે તેમણે સામાવાળાને ગેરકાયદેસર લાંચ તરીકે કોઈ રકમ આપી હોય. કે

ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે તેમણે સામાવાળાને ઘર માટે ખાંડ લાવવા તેમની પત્નીને આપવા માટે રકમ આપી હતી અને તે રેકૉર્ડ પર છે કે ફરિયાદીએ ત્રણ વર્ષ પહેલાં તેમની નોકરીમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું અને સામાવાળા દ્વારા ફરિયાદીની હાજરી પૂરવાનો કોઈ પ્રશ્ન ન હતો. કે જે તપાસ અધિકારીએ ફરિયાદીની ફરિયાદ નોંધી હતી તેઓ જ ટ્રેપ લેઇંગ ઓફિસર હતા અને પોતે જ કેસની તપાસ સંભાળી લીધી હતી અને ત્યારબાદ, ચાર્જશીટ દાખલ કરી છે જે તપાસની વિશ્વસનીયતા પર પણ શંકા ઉભી કરે છે. કે ટ્રેપ લેઇંગ ઓફિસર અને તપાસ અધિકારી મૃત્યુ પામ્યા છે અને સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત સમક્ષ તેમની તપાસ કરવામાં આવી નથી અને લેમ્પ ઓપરેટર જે રેડિંગ પાર્ટીના સભ્ય હતા તેમની તપાસ કરવામાં આવી છે પરંતુ તેમના પુરાવામાં, એવો કોઈ પુરાવો નથી કે સામાવાળા દ્વારા ફરિયાદી પાસેથી ગેરકાયદેસર લાંચ માટે કોઈ માંગણી કરવામાં આવી હોય અથવા સામાવાળાએ ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ હોવાનું જાણીને ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ સ્વીકારી હોય. કે સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે સમગ્ર પુરાવાઓને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાને લીધા છે અને વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી અને વિદ્વાન વકીલે આ અદાલતને અપીલકર્તાની અપીલ નામંજૂર કરવા વિનંતી કરી છે.

૭. સૌ પ્રથમ, હાલના કેસના તથ્યોની ચર્ચા કરતા પહેલા, મલપ્પા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કલોર્નિયા કેસમાં ૧૨.૦૨.૨૦૨૪ ના રોજ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૬૨/૨૦૧૧ માં પસાર કરવામાં આવેલ સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનોનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જેમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા નં. ૨૪

થી ૨૬ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૨૪. આપણે સૌ પ્રથમ ફોજદારી અપીલમાં દખલગીરીના અવકાશ અંગે કાયદાની સ્થિતિ વિશે ચર્ચા કરીએ. કારણ કે, તે આ પડકારનો પાયો છે. તે ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રનો મુખ્ય સિદ્ધાંત છે કે દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા હોય છે. આ ધારણા ન્યાયિક કાર્યવાહીના તમામ તબક્કે ચાલુ રહે છે અને જ્યારે કેસ નિર્દોષ મુક્તિમાં સમાપ્ત થાય છે ત્યારે અંતે તે હકીકતમાં પરિણમે છે. જ્યારે કેસ નિર્દોષ મુક્તિમાં સમાપ્ત થાય છે ત્યારે નિર્દોષતાની ધારણા નક્કર બને છે. આવું એટલા માટે છે કારણ કે એકવાર નીચલી અદાલત, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાને ધ્યાને લીધા પછી, એવું માને છે કે આરોપી દોષિત ન હતો, ત્યારે ધારણા મજબૂત બને છે અને અપીલમાં તેનું ખંડન કરવા માટે ઉચ્ચ શ્રેણીના અપેક્ષિત છે.

૨૫. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે, નિર્દોષ મુક્તિનો હુકમ અપીલને પાત્ર છે અને તે વિશે કોઈ વિવાદ નથી. તે પણ નિઃશંક છે કે અપીલની સત્તાના ઉપયોગમાં, ઉચ્ચ અદાલત પર રેકૉર્ડ પરના પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન અથવા પુનઃવિચાર કરવા પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી. જો કે, પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની ઉચ્ચ અદાલતની સત્તા એ લાયકાતવાળી સત્તા છે, ખાસ કરીને જ્યારે પડકાર હેઠળનો હુકમ નિર્દોષ મુક્તિનો હોય. પૂછવામાં આવતો પહેલો અને મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે શું નીચલી અદાલતે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓનું સંપૂર્ણ મૂલ્યાંકન કર્યું હતું અને તમામ ભૌતિક પુરાવાઓને યોગ્ય ધ્યાનમાં લીધા હતા. વિચારણા માટેનો બીજો મુદ્દો એ

છે કે શું નીચલી અદાલતનો નિષ્કર્ષ ગેરકાયદેસર છે અથવા કાયદાની અથવા હકીકતની ભૂલથી પ્રભાવિત છે. જો નહીં, તો ત્રીજી વિચારણા એ છે કે શું નીચલી અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલ મત એકદમ શક્ય મત છે. નિર્દોષ મુક્તિનો નિર્ણય માત્ર મતના તફાવત પર ઉલટાવવાનો નથી. જે જરૂરી છે તે ગેરકાયદેસરતા અથવા વિકૃતિ છે.

૨૬. એ નોંધવું જોઈએ કે ફોજદારી કેસમાં બે મતોની શક્યતા એ કોઈ અસાધારણ ઘટના નથી. 'ટુ-વ્યૂ થિયરી' ને અદાલતો દ્વારા ન્યાયિક રીતે માન્યતા આપવામાં આવી છે અને જ્યારે પુરાવાના મૂલ્યાંકનના પરિણામે સમાન રીતે બુદ્ધિગમ્ય બે મતો આવે છે ત્યારે તે અમલમાં આવે છે. જો કે, વિવાદનો ઉકેલ આરોપીની તરફેણમાં લાવવાનો હોય છે. કારણ કે, આરોપીની નિર્દોષતાની તરફેણમાં સમાન રીતે બુદ્ધિગમ્ય મતનું અસ્તિત્વ એ જ ફરિયાદપક્ષના કેસમાં વાજબી શંકા છે. તદુપરાંત, તે નિર્દોષતાની ધારણાને વધુ મજબૂત બનાવે છે. અને તેથી, જ્યારે બે મતો શક્ય હોય, ત્યારે આરોપીની નિર્દોષતાની તરફેણમાં હોય તેને અનુસરવો એ કાર્યવાહીનો સૌથી સલામત માર્ગ છે. વધુમાં, તે પણ પ્રસ્થાપિત છે કે જો નિર્દોષ મુક્તિના કેસમાં નીચલી અદાલતનો મત બુદ્ધિગમ્ય મત હોય, તો ઉચ્ચ અદાલત માટે પુરાવાઓનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરીને આરોપીને દોષિત ઠરાવવાનું ખુલ્લું નથી. જો આવો માર્ગ માન્ય હોય, તો કાયદાની નજરમાં અધિકારો અને જવાબદારીઓ નક્કી કરવાનું વ્યવહારિક રીતે અશક્ય બની જશે. સેલ્વરાજ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટકમાં,

"૧૩. નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોને ધ્યાનમાં લેતા અને પુરાવાઓના મૂલ્યાંકન પર, અમારા સુવિચારિત મતમાં, નીચલી અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલ મત શક્ય હતો. આમ, ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ મુક્તિના ચુકાદામાં દખલગીરી કરવી જોઈતી ન હતી. આ અદાલતે જગન એમ. શેષાદ્રી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ટી.એન. [(૨૦૦૨) ૯ એસ.સી.સી. ૬૩૯] માં એવું ઠરાવ્યું છે કે નિર્દોષ મુક્તિ નોંધતી વખતે નીચલી અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ પુરાવાનું મૂલ્યાંકન વ્યાજબી મત છે, તેથી અપીલમાં દખલગીરી કરવાની પરવાનગી નથી. નિર્દોષ મુક્તિને ઉલટાવતી વખતે ઉચ્ચ અદાલતની ફરજ વિશે આ અદાલતે નીચે મુજબ વ્યવહાર કર્યો છે:

"૯. ...અમને એ અવલોકન કરવાની ફરજ પડી છે કે ઉચ્ચ અદાલત નિર્દોષ મુક્તિ સામેની અપીલ સાથે કામ કરી રહી હતી. તેને તે વિવિધ કારણો સાથે વ્યવહાર કરવાની અને તે કારણોને દૂર કરવાની જરૂર હતી જેના આધારે નિર્દોષ મુક્તિ આધારિત હતી. તેણે આવું કર્યું નથી. નિર્દોષ મુક્તિ સામેની અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે સલાહભર્યા સિદ્ધાંતોની ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા અવગણના કરવામાં આવી છે. જો નીચલી અદાલત દ્વારા પુરાવાના મૂલ્યાંકનમાં કોઈ ખામી ન હતી, જેમ કે વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં ખરેખર કોઈ દર્શાવવામાં આવી નથી, તો નિર્દોષ મુક્તિના હુકમને બાજુ પર રાખી શકાય નહીં. સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલ મત વ્યાજબી મત હતો અને કલ્પનાના કોઈપણ વ્યાપ દ્વારા એવું કહી શકાય કે અન્ય મત શક્ય હતો, તો પણ તે નિર્દોષ મુક્તિના હુકમને બાજુ પર રાખવા માટે પૂરતું મજબૂત કારણ ન હતું."

(ભારપૂર્વક) સંજીવ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એચ.પી. માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સંબંધિત નિર્ણયોનું વિશ્લેષણ કર્યું અને નિર્દોષ મુક્તિના હુકમમાંથી અપીલ નક્કી કરતી વખતે અપીલ અદાલતના અભિગમનો સારાંશ આપ્યો. તેણે આ રીતે અવલોકન કર્યું:—

"૭. તે સારી રીતે પ્રસ્થાપિત છે કે: —

૭.૧. નિર્દોષ મુક્તિ સામેની અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે, જો અપીલ અદાલતનો એવો મત હોય કે નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્દોષ મુક્તિ ઉલટાવવાને પાત્ર છે તો આરોપીને નિર્દોષ મુક્ત કરવામાં નીચલી અદાલતે જે કારણોને ધ્યાનમાં લીધા હતા તેની સાથે વ્યવહાર કરવો આવશ્યક છે (જુઓ વિજય મોહન સિંઘ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, અનવર અલી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એચ.પી.)

૭.૨. નીચલી અદાલત દ્વારા નિર્દોષ મુક્તિના હુકમ સાથે, ફોજદારી બાબતમાં નિર્દોષતાની સામાન્ય ધારણા વધુ મજબૂત બને છે (જુઓ એટલી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી.)

૭.૩. જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓ પરથી બે મતો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે નિર્દોષ મુક્તિ સામેની અપીલમાં દખલગીરી કરવામાં અત્યંત ધીમા રહેવું જોઈએ (જુઓ સામ્બાસિવન વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ)."

૭.૧] ફરરા — ૩૬ માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે, મલપ્પા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:—

"૩૬. આપણું ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્ર આવશ્યકપણે એ વચન પર આધારિત છે કે

કોઈ પણ નિર્દોષને દોષિત ઠેરવવો જોઈએ નહીં. ફોજદારી કાયદાના તમામ રક્ષણાત્મક ઉપાયો અને ન્યાયશાસ્ત્રીય મૂલ્યો, ન્યાયની કોઈપણ નિષ્ફળતાને રોકવાના હેતુથી છે. નિર્દોષ મુક્તિમાંથી અપીલ નક્કી કરતી વખતે જે સિદ્ધાંતો અમલમાં આવે છે તેનો સારાંશ આ રીતે આપી શકાય:—

(i) પુરાવાનું મૂલ્યાંકન એ ફોજદારી ન્યાયિક કાર્યવાહીનું મુખ્ય તત્વ છે અને આવું મૂલ્યાંકન વ્યાપક હોવું જોઈએ – જેમાં તમામ પુરાવાઓ, મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી સામેલ હોય;

(ii) પુરાવાનું આંશિક અથવા પસંદગીયુક્ત મૂલ્યાંકન ન્યાયની નિષ્ફળતામાં પરિણમી શકે છે અને તે પોતે જ પડકારનું કારણ છે;

(iii) જો અદાલત, પુરાવાના મૂલ્યાંકન પછી, એવું માને કે બે મતો શક્ય છે, તો સામાન્ય રીતે આરોપીની તરફેણમાં હોય તેને અનુસરવો જોઈએ;

(iv) જો નીચલી અદાલતનો મત કાયદેસર રીતે બુદ્ધિગમ્ય મત હોય, તો વિપરીત મતની માત્ર શક્યતા નિર્દોષ મુક્તિને ઉલટાવવાનું વાજબી ઠેરવશે નહીં;

(v) જો અપીલ અદાલત પુરાવાના પુનઃમૂલ્યાંકન પર અપીલમાં નિર્દોષ મુક્તિને ઉલટાવવા તરફ ઝુકાવ ધરાવતી હોય, તો તેણે નીચલી અદાલત દ્વારા નિર્દોષ મુક્તિ માટે આપવામાં આવેલા તમામ કારણોને સ્પષ્ટપણે સંબોધવા જ જોઈએ અને તમામ તથ્યોને આવરી લેવા જોઈએ;

(vi) નિર્દોષ મુક્તિથી દોષિત ઠરાવવાના ઉલટાવવાના કેસમાં, અપીલ અદાલતે નીચલી અદાલતના નિર્ણયમાં ગેરકાયદેસરતા, વિકૃતિ અથવા કાયદા કે હકીકતની ભૂલ દર્શાવવી જ જોઈએ.

૭.૨ નીચે દર્શાવેલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ (ગવર્નમેન્ટ ઓફ એન.સી.ટી. ઓફ દિલ્હી), જે ૨૦૨૨ ૦ સુપ્રીમ (એસસી) ૧૨૪૮ માં નોંધાયેલ છે, તેના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ફક્ત નં. ૬૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૬૮. ઉપરોક્ત ચર્ચામાંથી જે ફલિત થાય છે તેનો સારાંશ નીચે મુજબ છે: –

(એ) સદર અધિનિયમની કલમો ૭ અને ૧૩(૧)(ડી)(i) અને (ii) હેઠળ આરોપી જાહેર સેવકનો ગુનો પ્રસ્થાપિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા વિવાદિત હકીકત તરીકે જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિની સાબિતી એ એક આવશ્યક શરત છે.

(બી) આરોપીનો ગુનો સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે સૌ પ્રથમ ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને ત્યારપછીની સ્વીકૃતિ હકીકત તરીકે સાબિત કરવી પડે છે. આ વિવાદિત હકીકત કાં તો પ્રત્યક્ષ પુરાવા દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે જે મૌખિક પુરાવા અથવા દસ્તાવેજી પુરાવાના રૂપમાં હોઈ શકે છે.

(સી) વધુમાં, પ્રત્યક્ષ મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની ગેરહાજરીમાં વિવાદિત હકીકત, એટલે કે, ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિની સાબિતી સંજોગોજન્ય પુરાવા દ્વારા પણ સાબિત કરી શકાય છે.

(ડી) વિવાદિત હકીકત સાબિત કરવા માટે, એટલે કે, જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિ, નીચેના પાસાઓ ધ્યાનમાં રાખવા પડે છે:

(i) જો જાહેર સેવક તરફથી કોઈ માંગણી કર્યા વિના લાંચ આપનાર દ્વારા ચૂકવણી કરવાની ઓફર હોય અને બાદમાં ફક્ત ઓફર સ્વીકારે અને ગેરકાયદેસર

લાંચ મેળવે, તો તે સદર અધિનિયમની કલમ ૭ મુજબ સ્વીકૃતિનો કેસ છે. આવા કિસ્સામાં, જાહેર સેવક દ્વારા અગાઉથી માંગણી હોવી જરૂરી નથી.

(ii) બીજી બાજુ, જો જાહેર સેવક માંગણી કરે છે અને લાંચ આપનાર માંગણી સ્વીકારે છે અને માંગેલી લાંચ આપે છે જે બદલામાં જાહેર સેવક દ્વારા મેળવવામાં આવે છે, તો તે મેળવવાનો કેસ છે. મેળવવાના કિસ્સામાં, ગેરકાયદેસર લાંચ માટે અગાઉની માંગણી જાહેર સેવક તરફથી ઉદ્ભવે છે. આ સદર અધિનિયમની કલમો ૧૩(૧)(ડી)(i) અને (ii) હેઠળનો ગુનો છે.

(iii) ઉપરના (i) અને (ii) બંને કિસ્સાઓમાં, લાંચ આપનાર દ્વારા ઓફર અને જાહેર સેવક દ્વારા માંગણી અનુક્રમે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા વિવાદિત હકીકત તરીકે સાબિત થવી જોઈએ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, અન્ય કશા વગર ગેરકાયદેસર લાંચની માત્ર સ્વીકૃતિ અથવા પ્રાપ્તિ તેને સદર અધિનિયમની અનુક્રમે કલમ ૭ અથવા કલમો ૧૩(૧)(ડી)(i) અને (ii) હેઠળ ગુનો બનાવશે નહીં. તેથી, સદર અધિનિયમની કલમ ૭ હેઠળ, ગુનો સાબિત કરવા માટે, લાંચ આપનાર તરફથી એક ઓફર ઉદ્ભવવી જોઈએ જે જાહેર સેવક દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે જે તેને ગુનો બનાવશે. તેવી જ રીતે, જાહેર સેવક દ્વારા અગાઉની માંગણી જ્યારે લાંચ આપનાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે અને બદલામાં કોઈ ચૂકવણી કરવામાં આવે જે જાહેર સેવક દ્વારા પ્રાપ્ત થાય, તો તે સદર અધિનિયમની કલમો ૧૩(૧)(ડી)(i) અને (ii) હેઠળ મેળવવાનો ગુનો બનશે.

(ઇ) ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિ અથવા મેળવવા અંગેની હકીકતની ધારણા અદાલત દ્વારા અનુમાનના રૂપમાં માત્ર ત્યારે જ કરી શકાય

જ્યારે પાયાની હકીકતો સંબંધિત મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા સાબિત થઈ હોય અને તેની ગેરહાજરીમાં નહીં. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના આધારે, ફરિયાદપક્ષ દ્વારા માંગણીની હકીકત સાબિત કરવામાં આવી છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં લેતી વખતે હકીકતની ધારણા ઊભી કરવાનો વિવેકાધિકાર અદાલતને છે. અલબત્ત, હકીકતની ધારણા આરોપી દ્વારા ખંડનને પાત્ર છે અને ખંડનની ગેરહાજરીમાં ધારણા ઊભી રહે છે.

(એફ) જો ફરિયાદી 'હોસ્ટાઈલ' થઈ જાય, અથવા મૃત્યુ પામ્યા હોય અથવા ન્યાયિક કાર્યવાહી દરમિયાન તેનો પુરાવો આપવા માટે ઉપલબ્ધ ન હોય, તો ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અન્ય કોઈપણ સાક્ષીનો પુરાવો આપીને સાબિત કરી શકાય છે જે ફરીથી પુરાવો આપી શકે છે, કાં તો મૌખિક રીતે અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા અથવા ફરિયાદપક્ષ સંજોગોજન્ય પુરાવા દ્વારા કેસ સાબિત કરી શકે છે. ન્યાયિક કાર્યવાહી રદબાતલ થતી નથી કે તે આરોપી જાહેર સેવકના નિર્દોષ મુક્તિના હુકમમાં પરિણમતી નથી.

(જી) જ્યાં સુધી સદર અધિનિયમની કલમ ૭ નો સંબંધ છે, વિવાદિત હકીકતોની સાબિતી પર, કલમ ૨૦ અદાલતને એવી ધારણા ઊભી કરવાનો આદેશ આપે છે કે ગેરકાયદેસર લાંચ સદર કલમમાં દર્શાવેલ હેતુ અથવા ઇનામ માટે હતી. સદર ધારણા અદાલત દ્વારા કાનૂની ધારણા અથવા કાયદામાં ધારણા તરીકે ઊભી કરવાની હોય છે. અલબત્ત, સદર ધારણા પણ ખંડનને પાત્ર છે. કલમ ૨૦ સદર અધિનિયમની કલમો ૧૩(૧)(ડી)(i) અને (ii) ને લાગુ પડતી નથી.

(એચ) અમે સ્પષ્ટતા કરીએ છીએ કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ કાયદામાં ધારણા એ બિંદુ (ઇ) માં ઉપર ઉલ્લેખિત હકીકતની ધારણાથી અલગ છે કારણ કે પ્રથમ ફરજિયાત ધારણા છે જ્યારે બાદની ધારણા પ્રકૃતિમાં વિવેકાધીન છે."

૮. નિર્દોષ મુક્તિની અપીલો સંબંધિત કાયદો સારી રીતે સ્પષ્ટ છે અને નિર્દોષ મુક્તિની અપીલોમાં, આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા હોય છે અને જ્યારે કેસ નિર્દોષ મુક્તિમાં સમાપ્ત થાય છે ત્યારે અંતે તે હકીકતમાં પરિણમે છે. કે સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે તમામ પુરાવાઓને ધ્યાને લીધા છે અને જ્યારે સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવી છે કે ફરિયાદપક્ષે વ્યાજબી શંકાઓથી પર કેસ સાબિત કર્યો નથી, ત્યારે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા વધુ મજબૂત બને છે. કે અપીલ અદાલત દ્વારા પુરાવાઓનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી પરંતુ જો પુનઃમૂલ્યાંકન કર્યા પછી, સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલ મત શક્ય મત હોય, તો અપીલ અદાલત માટે તેમાં દખલગીરી કરવાનું કોઈ કારણ નથી.

૯. પુરાવાઓનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરતાં, ફરિયાદપક્ષે આંક ૩૬ પર ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧ – મગનભાઈ મંગાભાઈ ચૌહાણની તપાસ કરી છે અને સાક્ષી ફરિયાદી છે જેમણે જણાવ્યું છે કે તેઓ વર્ષ ૧૯૯૨ માં રાજુલા નગર પંચાયતમાં સ્વીપર તરીકે કામ કરતા હતા અને લગભગ દસ વર્ષ પહેલાં રાજુલાનું આપ્યું હતું. કે તેઓ કામ માટે રાજકોટ ગયા હતા પરંતુ રાજકોટમાં કોઈ કામ ન મળતાં રાજુલા

પાછા ફર્યા હતા અને છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી રોજુંદા મજૂર તરીકે કામ કરતા હતા. કે સ્વીપર્સની હાજરી સેનેટરી ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા સવારે ૦૬:૦૦ કલાકે અને બપોરે ૦૨:૦૦ કલાકે પૂરવામાં આવે છે અને તે સમયે આરોપી સેનેટરી ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે કામ કરતા હતા. કે તેમની દસ દિવસ માટે હાજરી પૂરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, કામ પરથી છૂટા કરવામાં આવ્યા હતા અને આરોપીએ તેમની પાસેથી રૂ. ૫૦/- ની રકમની માંગણી કરી હતી. કે તેમની પાસે રકમ ન હતી અને તેઓ સિંપી સાહેબ પાસે ગયા હતા અને તેમને કહ્યું હતું કે આરોપી તેમની પાસેથી રૂ. ૫૦/- ની માંગણી કરી રહ્યા છે. કે આંક ૩૭ પર રજૂ કરાયેલ ફરિયાદ લેવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, પોલીસે અન્ય બે વ્યક્તિઓને બોલાવ્યા હતા અને તેમને રૂ. ૫૦/- આપ્યા હતા જેના પર અમુક પાવડર લગાવવામાં આવ્યો હતો અને ચલણી નોટો તેમના ખિસ્સામાં મૂકવામાં આવી હતી. કે તેઓ રાજુલા ગયા હતા અને તેઓ આરોપીને મળ્યા અને તેમણે આરોપીને રૂ. ૫૦/- ની રકમ આપી અને તેમણે પૂર્વ-નિર્ધારિત ઇશારો આપ્યો અને આરોપીના ખિસ્સામાંથી રૂ. ૫૦/- ની રકમ કબજે કરવામાં આવી. કે ચલણી નોટો પર પ્રકાશ બતાવવામાં આવ્યો હતો પરંતુ કંઈ દેખાતું ન હતું અને જ્યારે પ્રકાશ બંધ કર્યા પછી ચલણી નોટો બતાવવામાં આવી, ત્યારે ચલણી નોટો પર આંગળીઓના નિશાન જોવા મળ્યા હતા. ફરિયાદીએ ફરિયાદપક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને તેમને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે અને જણાવ્યું છે કે જ્યારે આરોપીની મુલાકાત લેવા ગયા હતા, ત્યારે પંચ નં. ૧ તેમનાથી અમુક અંતરે હતા. વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા લાંબી ઉલટતપાસ દરમિયાન, સાક્ષીએ

ફરિયાદપક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉલટતપાસ દરમિયાન, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેમણે તારીખ ૧૨.૧૧.૧૯૮૭ ના રોજ તેમની નોકરીમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું. કે ત્યારબાદ, તેમણે નગર પાલિકાના પ્રમુખને ફરી એકવાર તેમને કામે લેવા વિનંતી કરી હતી અને તેમની એવી છાપ હતી કે આરોપી તેમને કામે લઈ રહ્યા ન હતા. કે તેમને તે તારીખ યાદ નથી કે જેના પર છટકું ગોઠવવામાં આવ્યું હતું અને તેઓ આરોપી પર ગુસ્સે હતા કારણ કે તેમને નગર પાલિકામાંથી તેમનો ઓર્ડર મળતો ન હતો. કે તેઓ નવીનભાઈની જગ્યાએ કામ કરતા હતા અને નવીનભાઈને પણ આરોપી સામે દ્વેષ હતો અને નવીનભાઈ તેમને અમરેલીમાં એસીબી ઓફિસે લઈ ગયા હતા. કે એસીબી ઓફિસમાં નવીનભાઈ અને એસીબી સ્ટાફ અને તેઓ હાજર હતા. સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જ્યારે તેઓ ટ્રેપના સમયે આરોપીને મળવા ગયા હતા, ત્યારે તેમણે આરોપીને તેમની હાજરી પૂરવા કહ્યું હતું પરંતુ આરોપીએ તેમને કહ્યું હતું કે જ્યાં સુધી પ્રમુખ ઓર્ડર ન આપે ત્યાં સુધી તેઓ તેમની હાજરી પૂરશે નહીં અને ફરિયાદી પાસે તેમનું કાર્ડ અથવા પ્રમુખનો ઓર્ડર ન હતો. કે તેમની પત્ની તેમની હાજરી પૂરવા આવી ન હતી અને તેમણે આરોપીને રૂ. ૫૦/- આપ્યા હતા કે જેથી તેમની પત્ની જ્યારે ઘરે જાય ત્યારે ચા અને ખાંડ લઈ શકે. કે તેમણે રાજુલા કોર્ટમાં આરોપી સામે કેસ દાખલ કર્યો હતો અને આરોપીને તે ગુનામાં નિર્દોષ મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને આરોપીએ ક્યારેય તેમની પાસે ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ રકમની માંગણી કરી ન હતી.

૯.૧ ફરિયાદપક્ષે આંક ૩૮ પર ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ - હરેન્દ્રસિંહ અમરસિંહ બસનની તપાસ કરી છે અને આ સાક્ષી પંચ સાક્ષી છે જેમણે ફરિયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે અને તારીખ ૦૨.૦૭.૧૯૯૨ ના રોજ બનેલી તમામ વિગતો વર્ણવી છે જ્યારે તેઓ અન્ય પંચ સાક્ષી - ઉપેન્દ્ર દિનકરરાય જાની સાથે એસીબી ઓફિસે ગયા હતા. સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ ૦૦:૩૦ કલાકે એસીબી ઓફિસે ગયા હતા અને તેમની હાજરીમાં એન્થ્રાસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પનું નિદર્શન કરવામાં આવ્યું હતું અને તેમને એન્થ્રાસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવવામાં આવી હતી. કે ફરિયાદીએ રૂ. ૫૦/- આપ્યા જે પ્રત્યેક રૂ. ૨૦/- ના મૂલ્યની બે ચલણી નોટો અને રૂ. ૧૦/- ના મૂલ્યની એક ચલણી નોટ હતી અને ચલણી નોટો પર એન્થ્રાસીન પાવડર લગાવવામાં આવ્યો હતો અને ફરિયાદીના ડાબા શર્ટના ખિસ્સામાં મૂકવામાં આવી હતી અને તેઓ બધા મોડી રાત્રે સરકારી વાહનમાં અમરેલીથી સાવરકુંડલા વાયા રાજુલા જવા રવાના થયા હતા. કે તેઓ વહેલી સવારે રાજુલા પહોંચ્યા અને સ્ટેટ બેંક પાસે જીપ ઉભી રાખી અને તેઓ અને ફરિયાદી, સૂચના મુજબ, ચાલતા રાજુલા નગર પંચાયતે ગયા હતા. કે ફરિયાદી આરોપીને મળ્યા જેમણે તેમને રાહ જોવા કહ્યું અને અન્યોની હાજરી પુરાયા પછી તેઓ તેમને બોલાવશે અને ત્યારબાદ, ફરિયાદી આરોપી પાસે ગયા અને આરોપીએ ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માંગણી કરી અને ફરિયાદીએ રૂ. ૫૦/- ની રકમ આપી જે આરોપી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી અને તેમના શર્ટના ખિસ્સામાં મૂકવામાં આવી અને ફરિયાદીએ પૂર્વ-નિર્ધારિત ઇશારો આપ્યો અને

રેડિંગ પાર્ટીના સભ્યો આવ્યા અને આરોપીને પકડી લીધા. કે પંચનામું કરવામાં આવેલ અને આરોપીની તલાશી લેવામાં આવી અને કબજે કર્યાનો મેમો પણ તૈયાર કરવામાં આવ્યો. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉલટતપાસ દરમિયાન, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ જાણતા નથી કે તેઓ કયા રસ્તે રાજુલા ગયા હતા અને તેઓ જાણતા નથી કે જીપમાં કેટલા લોકો હતા. કે તેઓ આરોપીને જાણતા ન હતા અને જ્યારે તેઓ પંચાયત કચેરીએ પહોંચ્યા, ત્યારે હાજરી પૂરવાનું કામ ચાલી રહ્યું હતું પરંતુ તેઓ જાણતા નથી કે હાજરી પૂરવા માટે કેટલા લોકો હાજર હતા. કે સમગ્ર સમય દરમિયાન, રોજુંદા મજૂર તરીકે નિમણૂક કરવા અંગે કોઈ વાતચીત થઈ ન હતી અને પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટરે કંઈ પૂછ્યું ન હતું. કે તેઓ પહેલા માળે આવેલી ઓફિસે ગયા હતા અને તેઓએ અઢી થી ત્રણ કલાક રાહ જોઈ હતી પરંતુ તેઓ અને અન્ય પંચ સાક્ષી એક પણ શબ્દ બોલ્યા ન હતા. કે સમગ્ર પ્રક્રિયા પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને તેમના પિતરાઈ ભાઈ સુખદેવસિંહ પર એસીબી કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૯.૨ ફરિયાદપક્ષે આંક ૪૩ પર ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩ - જયવંતરાવ મારુતિરાવ ઢોણેની તપાસ કરી છે અને સાક્ષી એસીબી પોલીસ સ્ટેશનમાં કામ કરતા હતા અને ટ્રેપ દરમિયાન લેમ્પ ઓપરેટર હતા. સાક્ષીએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે અને ફરિયાદી એસીબી પોલીસ સ્ટેશન આવ્યા અને પંચ સાક્ષીઓને બોલાવવામાં આવ્યા ત્યારથી લઈને ટ્રેપ પહેલાં અને ટ્રેપ પછી સાક્ષી દ્વારા કરવામાં આવેલી એન્થ્રાસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પની

તમામ પ્રક્રિયાઓ સુધી તારીખ ૦૧.૦૭.૧૯૯૨ અને ૦૨.૦૭.૧૯૯૨ ના રોજ બનેલી તમામ ઘટનાઓ વર્ણવી છે. સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર – સિંપી સાહેબની હાજરીમાં ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે ગુ.ર.નં. ૬/૧૯૯૨ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, સિંપી સાહેબે છટકું ગોઠવ્યું હતું અને સમગ્ર કેસની તપાસ કરી હતી. કે તમામ સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા અને તપાસ દરમિયાન, સિંપી સાહેબે ફરિયાદપક્ષ માટે મંજૂરીનો હુકમ મેળવ્યો હતો. સાક્ષીએ આરોપી અને તમામ મુદ્દામાલ ઓળખી કાઢ્યા છે. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉલટતપાસ દરમિયાન, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેમણે તેમની જુબાની પહેલાં તેમનું નિવેદન વાંચ્યું હતું અને તેઓ જાણતા નથી કે વૈકલ્પિક શર્ટની વ્યવસ્થા ક્યાંથી કરવામાં આવી હતી. કે તેમણે ફરિયાદી અને આરોપી વચ્ચેની વાતચીત સાંભળી ન હતી અને પંચ નં. ૧ એ તેમને ફરિયાદી અને આરોપી વચ્ચેની વાતચીત વિશે જાણ કરી ન હતી. કે સિંપી સાહેબે ફરિયાદીની ફરિયાદ નોંધી હતી, છટકું ગોઠવ્યું હતું અને તપાસ અધિકારી હતા.

૯.૩ ફરિયાદપક્ષે આંક ૪૭ પર ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૪ – રાણિગ દાદુભાઈની તપાસ કરી છે અને સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ વર્ષ ૧૯૯૩ માં રાજુલા નગર પંચાયતના પ્રમુખ હતા અને તેમણે ફરિયાદપક્ષ માટે મંજૂરીનો હુકમ આપ્યો હતો જે આંક ૪૮ પર રજૂ કરાયેલ છે. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉલટતપાસ દરમિયાન, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે દસ્તાવેજો સાથે મુસદ્દા હુકમ મોકલવામાં

આવ્યો હતો અને તેમણે મુસદ્દા મુજબ ફરિયાદપક્ષ માટે મંજૂરીનો હુકમ આપ્યો હતો અને ફરિયાદપક્ષ માટે મંજૂરીનો હુકમ આપતા પહેલાં અન્ય કોઈ કાગળો જોયા ન હતા. કે આરોપીએ રોજુંદા મજૂરોની નિમણૂકમાં કોઈ ભાગ ભજવવાનો ન હતો અને તે માટે અરજી આપવાની રહેતી હતી અને પછી ચીફ ઓફિસર દ્વારા ઓર્ડર પસાર કરવામાં આવતો હતો.

૧૦. ફરિયાદપક્ષના સમગ્ર પુરાવાઓના ઝીણવટભર્યા પૃથ્થકરણ પર, ફરિયાદી હોસ્ટાઈલ થયા છે અને તેમણે ફરિયાદપક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને ફરિયાદીએ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે આરોપીએ ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ રકમની માંગણી કરી ન હતી. ફરિયાદીએ જણાવ્યું છે કે રૂ. ૫૦/- ની રકમ તેમની પત્નીને સોંપવા માટે આપવામાં આવી હતી જેઓ તેમની હાજરી પૂરવા આવ્યા ન હતા અને ફરિયાદીની જુવાની પરથી માંગણી સાબિત થઈ નથી. કે પંચ સાક્ષીએ ફરિયાદપક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો છે પરંતુ જણાવ્યું છે કે પ્રક્રિયા ચાલી રહી હતી ત્યારે તેઓ અથવા અન્ય પંચ સાક્ષી એક પણ શબ્દ બોલ્યા ન હતા અને એવું જણાય છે કે પંચનામું કોઈ પણ પંચ સાક્ષી દ્વારા લખાવવામાં આવ્યું ન હતું. જે અધિકારીએ ફરિયાદ નોંધી હતી, તેમણે જ છટકું ગોઠવ્યું હતું અને તેઓ જ તપાસ અધિકારી હતા અને જ્યારે સમગ્ર પ્રક્રિયા સમાન અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવી હોય, ત્યારે તપાસની વિશ્વસનીયતા પર શંકાનો પડછાયો પડે છે. તદુપરાંત, આંક ૪૩ પર જે લેમ્પ ઓપરેટરની તપાસ કરવામાં આવી છે તેમણે કોઈ માંગણી સાંભળી નથી અને સ્વીકૃતિ જોઈ નથી અને એવો કોઈ

પુરાવો નથી કે આરોપીએ ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માંગણી કરી હોય અને તે ફરિયાદી પાસેથી ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ હોવાનું જાણીને સ્વીકારી હોય. કે ફરિયાદપક્ષ માટે મંજૂરીનો હુકમ પણ એસીબી અધિકારી દ્વારા મોકલવામાં આવેલા મુસદ્દા મુજબ આપવામાં આવ્યો છે અને ફરિયાદપક્ષ માટે મંજૂરીનો હુકમ આપતા પહેલાં કોઈ કાગળો જોવામાં આવ્યા ન હતા.

૧૧. સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે સમગ્ર પુરાવાઓને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાને લીધા છે અને વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને નિર્દોષ મુક્તિના હુકમમાં કોઈ ખામી અને ગેરકાયદેસરતા જણાતી નથી. સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલતે તમામ પુરાવાઓને ધ્યાને લીધા છે અને આ અદાલતનો એવો સુવિચારિત મત છે કે સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત આરોપી પર મુકવામાં આવેલ આરોપોમાંથી તેમને નિર્દોષ મુક્ત કરવામાં સંપૂર્ણપણે વાજબી હતી. સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો એકદમ ન્યાયી અને યોગ્ય છે અને સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા કોઈ ગેરકાયદેસરતા કે ખામી આચરવામાં આવી નથી અને આ અદાલત સદર વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તારણો, અંતિમ નિષ્કર્ષ અને નિર્દોષ મુક્તિના પરિણામી હુકમ સાથે સંપૂર્ણપણે સંમત છે. આ અદાલતને વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ જણાતું નથી અને હાલની અપીલ ગુણદોષ વગરની છે અને પરિણામે, તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૧૨. સદર વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ, ૨ જી ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ, અમરેલી દ્વારા તારીખ

૧૩.૦૧.૨૦૦૭ ના રોજ સ્પેશિયલ કેસ નં. ૧૯/૧૯૯૩ માં પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ આથી કાયમ રાખવામાં આવે છે.

૧૩. જમીન ખત રદ કરવામાં આવે છે. રેકૉર્ડ અને પ્રોસિડિંગ્સ તાત્કાલિક સંબંધિત નીચલી અદાલતને પાછા મોકલવામાં આવે.

(એસ. વી. પિન્ટો, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.